

Г. М. Жуковська, канд. філол. наук, доц.,  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

## МІФ ПРО ЗАПОРОЖЦЯ-ХАРАКТЕРНИКА В ОПОВІДАННІ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША "ПОТОМКИ УКРАЇНСЬКОГО ГАЙДАМАЦТВА"

*Зосереджено увагу на виявленні специфіки художнього втілення міфу про козака-характерника в оповіданні Пантелеймона Куліша "Потомки українського гайдамацтва", на розкритті смислового коду міфу, його символічних інтенцій, на дослідженні прикметних ознак письменницького стилю. Окреслено історико-міфологічну концепцію авторської нарації, втілену в систему знакових етнонаціональних символів, через прихований смисл яких письменник оминає заборони і пише про національну історію та культуру. Простежено, що історико-міфологічний контекст твору увиразнює проблему недолі української нації, що постає як певний колообіг подій, що повторюється в кожному поколінні.*

***Ключові слова:** міф, міфологема, символ, образ козака-характерника, історична тема.*

Художня проза Пантелеймона Куліша – яскрава сторінка в історії української літератури ХІХ ст. Багатогранність його творчої особистості знаходила різні шляхи вияву: поет, прозаїк, драматург, публіцист, етнограф, перекладач, видавець, мовознавець, літературний критик тощо. Неспокійний та невтомний П. Куліш, "гарячий Панько", як інколи сам себе називав, мав чимало творчих інтересів, проте незмінною протягом усього життя залишалась його пильна увага до "старовини", національної історії та народної культури. Піклуючись про збереження української духовної спадщини, письменник у 1856–1857 рр. видав два томи "Записок о Южной Руси" – "одну з найліпших українських збірок етнографічного матеріалу" [Чижевський, 1956, с. 452]. Зібрані П. Кулішем думи, пісні, легенди, перекази, міфи і казки – яскраве відображення народного життя, його матеріального й духовного світу, почуттів, переживань і мрій. Народна творчість для письменника стала джерелом і натхненням художніх пошуків. Почуті й записані народні твори П. Куліш активно вплітав у тканину своїх текстів.

Специфіка їхнього побутування в художньому дискурсі – перспективне дослідження з огляду на те, що в них зафіксований історичний і духовний розвиток народу. А оскільки міф, за визначенням Е.-Б. Тайлора, "є історією його авторів" [Тайлор, 1989, с. 35], то вивчення його семіотичного наповнення допоможе виявити важливі ідейно-естетичні домінанти художнього тексту.

Цим і визначається актуальність дослідження. Крім того, потрібно зауважити, що вивчення міфопоетичних ознак Кулішевих творів спричинене необхідністю ґрунтовного осмислення його епохальної постаті та творчості, а також недостатньою кількістю досліджень міфопоетичного дискурсу не тільки творчості П. Куліша, а й української літератури в цілому.

Мета студії полягає у виявленні особливостей художнього втілення міфу про козака-характерника в оповіданні "Потомки українського гайдамацтва" (1868), у вивченні естетичної співдії міфологічних та художніх структур твору, дослідженні прикметних ознак письменницького стилю.

Про зв'язок Кулішевих творів з народною творчістю писали Д. Чижевський, С. Єфремов, В. Петров, Є. Нахлік, В. Івашків, О. Вертій та інші, проте вивчення міфопоетичних тенденцій його творчості поки що залишається спорадичним.

Беручи в основу думку Р. Барта про міф як важливу комунікативну систему й форму повідомлення, спробуємо витлумачити породжені ним смисли в названому оповіданні, бо міф завжди "сильніший своєю інтенцією, ніж буквальним сенсом" [Барт, 1989, с. 91].

Міф про козака-запорожця, який є уособленням сміливого воїна, звитязця, характерника побутує в українського народу здавна. Серед тих, кого не брали ні куля, ні шабля, ні навіть сама смерть – Байда, Мамай, Небаба, Підкова, Кішка, Сірко, Богун та ін. Розповіді про козаків, які мали надприродні здібності: проходили крізь стіни, перетворювалися на звірів чи птахів, уміли чути і бачити на великій відстані, могли лежати годинами під водою, зменшуватись чи збільшуватись до потрібних розмірів, ловити кулі голими руками, заговорювати рани і навіть оживляти мертвих, – ґрунтуються на українській історії та міфології, де тісно переплелися історичні реалії і вигадки. Як

зауважує О. Коломийська, "вбити такого козака майже неможливо – хіба срібною кулею влучити у самісіньке серце" [Коломийська, 2015, 14 жовт.].

Міф про такого невмирущого характерника став важливим смисловим центром оповідання П. Куліша. Оскільки письменник творив у межах поневоленої культури, то, очевидно, міф тут не просто відлуння минулого, а свідомо обраний символічний код. Д. Чижевський, аналізуючи прозовий спадок письменника, зауважив: "Потомки українського гайдамацтва" – може єдиний твір, призначений для освіченого читача" [Чижевський, 1956, с. 466], натякаючи таким чином на необхідності розшифрувати закладений у творі підтекст, виявити смислові акценти авторського іноказання.

Для донесення читачеві важливої інформації П. Куліш обирає оригінальну форму, моделює текст у тексті, поєднує умовний, алегоричний план оповіді з реальним. Безіменний оповідач, син Крутоярівського панотця, після смерті батька повертається "на своє господарство" і вже в дорозі мимоволі долучається до "див", які відбуваються в роді Дундуків і до яких причетний "козак-невмирака". Через розповідь про реальні людські взаємини в реальному часі ("може років з десятків чотири назад") з точною локальною прив'язаністю до місцевості Крутоярівка над Дніпром, з детальними описами побуту простих людей (все це має переконати читача в достовірності зображуваних подій), письменник поступово переходить до міфопоетичного світу народних вірувань.

У художній тканині твору міф про "козака-невмираку", який бере активну участь у вирішенні важливих життєвих проблем Харка Дундука та його сина Якова, переповідається двічі. Перший раз автор вкладає його в уста Харкового побратима, садовничого Зота Лапка. Садовничий згадує почуту історію про те, як козак Байда врятував Харка від гріха самогубства після того, як йому, бідному рибалці, "багатий та гордий" батько коханої Марусі підсунув гарбуза. Запорожець з'явився перед хлопцем серед ясної ночі прямо із Дніпра: "[...] із води лізе щось у червоному жупані. Уси – мов у грача крила, із-під шапки – оселедець, ще й за ухо закручений". Така несподівана з'ява спонукає реципієнта до думки, що характерники відчувають людину, яка потребує їхньої допомоги. Опис зустрічі

знедоленого рибалки із цим дещо бароковим козаком змальований у гумористично-іронічному ключі: "Не хрестись дурню: я не чортяка, а такий же християнин, як і ти. Я – козак Байда, той самий, що висів ребром на гаку в Царіграді". – "Як же ти козак Байда, коли його замучено на смерть? – пробовкнув тоді Харко, – Та й діялося ж се тоді, як ще, може, й мого прашура не було на світі?". Як бачимо, запорожець поводить себе виклично, зверхньо, дорікає Харкові за те, що він не там шукає свого щастя. Заспокоюючи хлопця, козак проголошує патріархальну філософію, близьку запорізькому козацтву: "Баба й сама по собі лихо, а як до баби та ще гроші – пропаде чоловік – і не схаменеться!" [Куліш, 1994, с. 222–223].

Уже перша розповідь моделює в уяві реципієнта суперечливий образ: з одного боку його поведінка та мовлення козака виявляє читачу антагоніста – "вразького запорожця", який "все лається", проте з іншого боку – він як справжній християнин і добродієць приходиться на допомогу в скрутну хвилину і виручає хлопця з біди.

Воскреслий Кулішевий Байда сам долучається до творення міфу про невмирущих запорожців, стверджуючи, що багато славних козаків і їхня військова скарбниця після зруйнування Січі не загинули. Цей міф набуває романтико-реалістичного забарвлення через повідомлення про козацькі тайники в Дніпрі по комишах, куди "провалилась" скарбниця: "[...] вона й тепер під водою і стережуть її такі козарлюги, як я, козак Байда, як Сомко Мушкет або Морозенко і інші лицарі-невмираки. Усі добрі козаки, всі там зібрались до купи, обступили кругом свою скарбницю та й гуторять про старовину; а часом заведуть пісню таку, що весь Дніпро заколишеться" [Куліш, 1994, с. 223]. Пантелеймон Куліш йде за народними уявленнями й змальовує "характерників", які вільно переміщались з цього світу в потойбічний і навпаки, а серед безлічі історій, пов'язаних з ними, обирає історію про скарби, зауваживши, що "козаки-невмираки" самі ховали їх і стерегли, а також вміли знаходити скарби, заховані іншими.

Алегорично образ скарбу, який стережуть "козаки-невмираки", в оповіданні П. Куліша прочитується як пам'ять про

минуле, без якої не відбудеться становлення нації. Куліш вірить у майбутнє, тому його козак провидець і знає, "що вона (скриня) знов зрине серед миру, і дасться той скарб у руки нашим правнукам, і розбагатіють вони на диво всьому світові [...]" [Куліш, 1994, с. 223].

Байда, Сомко, Морозенко та інші для П. Куліша є уособленням стійкості духу, сили волі, незламності в боротьбі з ворогами.

Письменникові важливо було бачити у своїх сучасниках, потомках козацького лицарства, риси гідні "славних прадідів великих". Про козацькі чесноти, з-поміж яких найперше – турбота про долю України, автор нагадує в багатьох своїх художніх і наукових працях. Ця ідея наскрізна й в історичному романі "Чорна рада" (1857), де також відображені народні уявлення про невмирущих козаків. У романі образи славних захисників рідної землі сакралізуються, автор показує їх увічненими на стінах Київської "дерев'яної церкви гетьмана Петра Сагайдачного", де були намальовані "і Нечай, і Морозенко", і інші. У вербалізованих Кулішем малюнках зображено не тільки козацьких ватажків, але й їхню звитязну боротьбу, непереможну силу й відвагу: "Круг його (Морозенка) горять костьоли й замки, а він січе-рубас, топче конем ляхів з недоляшками. Іще й підписано: "Лицар славного війська Запорозького"; а над ляхами: "А се проклятуці ляхи". Знаєте, тоді ще Хмельнищина тільки що втихла, так любив народ, дивлячись, споминати, як наші за себе оддячили. [...] Був там і козак Байда, що висів ребром у турків на гаку, а не зламав своєї віри. Так і те все там помальовано, щоб усяке знало, які-то колись були лицарі на Україні. Був і Самійло Кішка, що й досі про його співають кобзарі, як він попавсь у турецьку неволю і п'ятдесят чотири роки був на галерах у кайданах, за замками, як йому Господь допоміг і себе, і товариства півчвартаста визволити і як, узявши ту галеру, приплив до козаків і корогви хрещаті давні у кишені козакам привіз – не зневажив козацької слави" [Куліш, 1994, с. 63–64].

Романом, як і аналізованим оповіданням, П. Куліш утверджує думку про найвище покликання козака і його нащадків: боронити рідний край від ворогів, "не зламати своєї віри", "не зневажити козацької слави".

Запорожець у творі П. Куліша наділений містичними ознаками. Його вчинки непередбачувані. Він з'являється несподівано, як от на весіллі в Харка, "звідки не взявсь запорожець на сивому коні, в червоному жупані" [Куліш, 1994, с. 222]. Автор яскравими кольорами та характерними деталями вербалізує його зовнішні та внутрішні риси. Так, наприклад, у описі зовнішності звертає на себе увагу деталь: у запорожця "була ручище, наче ківш" [Куліш, 1994, с. 223]. Щоб підкреслити незвичайну силу козака, незбагненність його вдачі та поведінки письменник активно використовує гіперболу: "Пропхався в купу до танка та як учистить навприсядки, то ніхто б не сказав, що це людина: вихор вихром! Довго була видна на тім місці яма, де танцював запорожець" [Куліш, 1994, с. 224]. Такі характеристики роблять цю постать дещо демонічною.

Загадковою в Кулішевому творі залишається поведінка воскреслого Байди, який спочатку допомагає Харкові в його сердечних справах, а потім не лише забирає гроші, а й погрожує: "Коли б я схотів, то погубив би тебе з тілом і душею..." [Куліш, 1994, с. 224]. В оповіданні, як і в народних переказах, козак-характерник вирізняється дивакуватістю, упертістю, винахідливістю, він наділений надлюдськими здібностями.

Тільки вміння Харка славно співати пісень про козаків рятує його від Байдиної помсти, бо і на тому світі козаки "часом заведуть пісню таку, що весь Дніпро заколишеться. Ви, дурні, на сьому світі думаєте, що то вітер понад Славутою бурхає, а то гуде запорозька пісня" [Куліш, 1994, с. 223].

В оповіданні провідником між світом живих і мертвих стає річка Дніпро, яка уподібнюється тут до міфологічного Стікса, що веде до підземного царства. У творі П. Куліша з води з'являється й у воду, як видіння, зникає запорожець: "Дніпро спершу почорнів, потім посивів, водою бурхало під саму хату. Люде вжахнулись, а запорожець так і кинувсь у піняві хвилі. Сивого коня його не видно було за піною; сам він спершу бовванів у кармазинах, далі й його стало не видно" [Куліш, 1994, с. 234].

Трактування "дива" з'яви в скрутну життєву хвилину запорозького характерника автор вкладає в уста оповідача твору, який одночасно є й слухачем "Лапкового чудного оповідання".

Вислухавши історію, оповідач по-своєму трактує те, що відбувається: "оттой запорожець тогосвітній натякав на якісь таємності з гайдамацького побуту. Видно, то вже одружившись, занедбав Дундук давні свої звичаї" [Куліш, 1994, с. 224]. У цьому контексті важливим є семантичне навантаження прізвища героя, за яким дундуками можуть називатися усі українці, що втратили історичну пам'ять, забули козацькі звичаї й чесноти.

У творі автор актуалізує міфологему дому як символу роду. Важливо, щоб дім стояв твердо, а це значить, за П.Кулішем, щоб він передавався від батька до сина й онука, щоб "у отцькому дому було завжди тихо, мов у раю" [Куліш, 1994, с. 228]. У таких домах – щасливі родини, бо на них "благословення Господнє" [Куліш, 1994, с. 227]. Дім Дундука, побудований дідом запорожцем, який повернувся до свого роду після зруйнування Січі. Потри те, що це низенька і вбога хатка, тут панує особлива затишна атмосфера: "До такої оселі прибивсь би залюбки під завірюху, як на небі верне сивими хмарами, а внизу Дніпро почорніє і запіниться" [Куліш, 1994, с. 219].

Бажаючи оборонити Якова Дундученка від його "щербатої долі", допомогти відстояти своє право на кохання і щастя з бідною дівчиною-сиротою, оповідач, душа якого "бажала тоді доброго вчинку, як ліків" [Куліш, 1994, с. 219], відвідує оселю батьків Якова, у якій час від часу з'являється запорожець. Він то проявляється з-під вибілених глиною дверей і віщує смерть, то ж натякає на добре закінчення важкої справи: на майбутнє життя родини у злагоді, мирі й достатку. Для перекодування одного виду мистецтва іншим, живопису словом П. Куліш використовує яскраву колористику: "З-за глини, що не вся ще одпала, визирав намальований запорожець, такий самий, як можна бачити скрізь по Україні, тільки робота малярська була не проста: фарби сіяли і двиготіли проти полон'я, мов живий козарлюга перед очима в мене грівся коло багаття". Він час від часу з'являється наяву й веде себе як господар: "Не поздоровкавшись і не зглянувши на нас, скинув додолу бурку і зоставсь у червоному жупані. За поясом пістолі...", а до тих, хто тут живе ставиться, як до челяді: "Брови насупив, а сам ніби всміхається і ніби всякого готов назвати дурнем" [Куліш, 1994, с. 229].

У розповіді Харка Дундука про стосунки його роду з "козаком-невмиракою", останній демонізується. З його з'явою в обійсті Дундуків відбуваються дивні події. Козак не тільки знає, де зберігається скарбниця запорізького козацтва, але й де сховані скарби роду Дундуків, де "дідина закопана" [Куліш, 1994, с. 230]. На думку господарів хати, він пов'язаний з нечистою силою, бо погрожує, бажає залишитися невідомим, зникає після співу третіх півнів [Куліш, 1994, с. 229].

Попри химерність та амбівалентність образу запорожця, що з'являється в простацькій оселі Дундуків, автор симпатизує йому, тому зображуючи своїх героїв, сина та батька, чесними, роботящими, гідними людьми, стверджує, зокрема про останнього: "Запорозького він роду; запорозьким духом і довіку дихатиме" [Куліш, 1994, с. 232].

Міф про козака-характерника в оповіданні П. Куліша впливає на розгортання сюжету, розкриває характери героїв. Змодельовані автором персонажі – батько і син, представники різних поколінь одного народу, які кожен у свій час стають на оборону неминущих цінностей, з-поміж яких – відстоювання особистих почуттів як вірності самому собі й загальнонародним духовним пріоритетам.

У своїй розповіді П. Куліш не ідеалізує запорожців. Зображає їх здатними на злочини, наприклад, на грабунок, але в оповіданні козак йде на це, щоб порятувати іншу козацьку душу, яка страждає через нереалізовані мрії про особисте щастя. Водночас, за П. Кулішем, для запорожців важливими й очевидними були морально-етичні народні норми, як от: "добра слава краща від грошей" [Куліш, 1994, с. 221], "Нетружені гроші до добра чоловіка не доводять" [Куліш, 1994, с. 231].

Такі етичні сентенції в художній структурі твору актуалізовані, але все ж це не дає підстав трактувати аналізоване оповідання лише в руслі "моралізаторського спрямування" [Сюй Ліша, 2014, с. 71]. Хоча у творі "Куліш порушує низку важливих морально-етичних проблем, зокрема стосунків різних соціальних груп українців, питання багатства і бідності, а відтак і джерел добробуту" [Сюй Ліша, 2014, с. 76], проте в основі авторської нарації – історико-міфологічна концепція, утілена в систему



знакових етнонаціональних символів, через прихований смисл яких письменник оминає заборони і пише про національну історію та культуру.

Отже, у творі П. Куліша тісно пов'язані два плани: родинно-побутовий та історико-міфологічний. Тривіальна родинна історія стає прикриттям, за яким стоїть бажання автора захистити козацьку честь перед нападниками, зокрема перед ляхами, які вважали їх розбишаками. У авторській передмові до твору ("Передньому слівці") письменник висловлює біль з приводу того, що залишилось після козацтва, і намагається відстояти чесне козацьке ім'я: "Гайдамаками прозвано первих козаків, що встали проти ляхів та недоляшків, а проте козаки не вважали себе за розбишак, тільки з досади почали самі себе звати гайдамаками. Відомі великі речі, на які вони підіймались, обороняючи свою волю і віру" [Куліш, 1994, с. 213].

Підтекст оповідання П. Куліша, в снові якого міф про козака-характерника, породжує множинність асоціативних та конотативних смислів. З-поміж інших знакових постатей української історії вибір письменника не випадково пов'язаний з Байдою. У свідомості українського народу князь Дмитро Вишневецький, засновник Запорізької Січі, став ідеалом незламності, вірності мові, вірі і рідному народові. До осмислення цього образу П. Куліш повертається неодноразово, він стає центральним у його драмі "Байда, князь Вишневецький" (1884), де автор показує його шукачем правди, тісно пов'язує цей мотив "із загальнонародними ідеалами могутньої української держави, добросусідства і злагоди. Коли ж героєві не вдається досягти цього, він не йде на компроміс, готовий прийняти мученицьку смерть, але своїх ідеалів зрадити не може" [Вертій, 1998, с. 45].

Недоля української нації в оповіданні "Потомки українського гайдамацтва", що увиразнюється історико-міфологічним контекстом, постає як певний колообіг подій, що повторюється в кожному поколінні, але розв'язкою свого твору П. Куліш заперечує безвихідь. Козацьку хату роду Дундуків можна прочитувати як емблему України, у якій врешті-решт запанує злагода і благодать. Через розповідь про "козака-невмираку",

наповнену "внутрішнім трагізмом та психологічною ускладненістю" [Чижевський, 1956, с. 466], письменник утверджує філософію свободи, що ґрунтується на принципах оптимістичного світосприймання.

Намальований і схований за глиною козак у цій хаті, який перманентно оживає в межових ситуаціях для роду, прочитується як схована українська "старовина" (історія), без знання і розуміння якої неможливо уникнути помилок у майбутньому. Неосвічені прості люди містифікують і демонізують минуле, не розуміють і бояться його. Двері, на яких проступає "ця притичина", наповнюють контекст символічним кодом пошуку виходу із скрутною ситуацією для роду і для нації. Оповідач, уподібнюється до самого автора, який "піднявся зробити нові двері до старої хати, а його пишну парсуку взяв до себе" [Куліш, 1994, с. 233]. Тут може йтися про українську інтелігенцію, яка, за П. Кулішем, повинна взяти відповідальність на себе і за збереження пам'яті про минуле, і за передачу його цінних надбань наступним поколінням, і за культурно-історичний розвій нації.

Етичний життєвий вибір українця-селянина, як носія автохтонності та духовності, у розв'язанні родинного конфлікту в аналізованому оповіданні на користь духовних інтенцій. Цей вибір спричинений поверненням історичної пам'яті, яку розбудив невмирущий козак: "Згадав я старовину, згадав запорозькі слова про нетруджені гроші, та й назвав себе дурнем, так, як той козак-волоцюга" [Куліш, 1994, с. 231]. У духовності, за П. Кулішем, – запорука відродження нації.

Таким чином, міф у творі П. Куліша стає своєрідним палімпсестом історичної пам'яті, де нічого не зникає, а різні часові пласти нашаровуються, перетинаються, по-новому проступають у нових національних обставинах. Оповідання засвідчує вміння письменника в художній формі через систему знакових національних символів завуалювати прихований смисл, завдяки чому здійснити збереження важливих сегментів національної історії й культури. Твір, покликаний до життя міфом, активізує процеси передачі цивілізаційного досвіду наступним поколінням.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Барт Р. Избранные работы: семиотика: поэтика / Р. Барт ; сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М., 1989. – 616 с.
- Вергій О. Пантелеймон Куліш і народна творчість: статті та дослідження / О. Вергій. – Тернопіль, 1998. – 120 с.
- Івашків В. Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша / В. Івашків. – Л., 2009. – 448 с.
- Коломийська О. Козаки-характерники – воїни Правди [Електронний ресурс] / О. Коломийська // Разом. – 2015. – 14 жовт. – Режим доступу: <https://razom.media/kozaky/>. – Назва з екрану. – Дата перегляду 02.03.19.
- Куліш П. Записки о Южной Руси / П. Кулиш. – СПб., 1856. – Т. 2. – 352 с.
- Куліш П. Записки о Южной Руси / П. Кулиш. – СПб., 1856. – Т. 1. – 346 с.
- Куліш П. Потомки українського гайдамацтва / П. Куліш // Твори : у 2 т. / П. Куліш. – К., 1994. – Т. 1. – С. 213–233.
- Сюй Ліша. Жанрово-тематична палітра україномовної художньої прози Пантелеймона Куліша / Ліша Сюй // Слово і час. – 2014. – № 12. – С. 71–78.
- Нахлік Є. Пантелеймон Куліш / Є. Нахлік // Куліш П. Твори : у 2 т. / П. Куліш–К., 1994. – Т. 1. – С. 5–36.
- Тайлор Е.-Б. Первобытная культура / Е.-Б. Тайлор. – М., 1989. – 573 с.
- Характерники – одвічні хранителі козацького роду [Електронний ресурс] // Магія. – 2007. – № 34 (513), серп. – Режим доступу: <http://vsviti.com.ua/ukraine/65810>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 04.09.19.
- Чижевський Д. Пізня романтика / Д. Чижевський // Історія української літератури (від початків до доби реалізму) / Д. Чижевський. – Нью-Йорк, 1956. – С. 450–487.

## REFERENCES

- Bart R. Yzbrannye raboty: semiyotyka, poetyka / R. Bart. – M., 1989. – 616 s.
- Vertiy O. Panteleymon Kulish i narodna tvorchist : statyi ta doslidzhennya / O. Vertiy. – Ternopil, 1998. – 120 s.
- Ivashkiv V. Khudozhnya, literaturoznavcha i folklorystychna paradyhma rannoyi tvorchosty Panteleymona Kulisha / V. Ivashkiv. – Lviv, 2009. – 448 s.
- Kolomyyska O. Kozaky-kharaktemyky – voyiny Pravdy [Elektronnyi resurs] / O. Kolomyyska // Razom. – 2015. – 14 hrud. – Rezhym dostupu: <https://razom.media/kozaky/>. – Nazva z ekranu. – Data perehliadu: 20.03.18.
- Kulish P. Zapysky o Yuzhnoy Rusy. Yzdal P. Kulysh / P. Kulish. – SPb., 1856. – T. 2. – 352 s.
- Kulish P. Zapysky o Yuzhnoy Rusy. Yzdal / P. Kulysh. – SPb., 1856. – T. 1. – 346 s.
- Kulish P. Potomky ukrayinskoho haydamatstva / P. Kulysh // Tvory : u 2 t. / P. Kulysh. – K., 1994. – T. 1. – S. 213–233.
- Lisha Syui. Zhanrovo-tematychna palitra ukraiyinomvnoyi khudozhnoyi prozy Panteleymona Kulisha / Lisha Syui // Slovo i Chas. – 2014. – №12. – S. 71–78.

Nakhlik Ye. Panteleimon Kulish / Ye. Nakhlik // Kulish P. Tvory : u 2 t. / P. Kulish. – Kyiv, 1994. – T. 1. – S. 5–36.

Taylor E.-B. Pervobytnaya kultura / E.-B. Taylor. – Moskva, 1989. – 573 s.

Kharakternyky – odvichni khrarynteli kozatskoho rodu [Elektronnyi resurs // Magiia. – 2007. – № 34 (513), serp. – Rezhym dostupu: <http://vsviti.com.ua/ukraine/65810>. – Nazva z ekranu. – Data perehliadu: 20.03.18.

Chyzhevskyi D. Piznia romantyka / D. Chyzhevskyi // Istoriya ukrayinskoï literatury (vid pochatkiv do doby realizmu) / D. Chyzhevskyi. – Niu-York, 1956. – S. 450–487.

Стаття надійшла до редакції 28.10.19.

**H. M Zhukovska**, PhD, Associate Prof.  
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

### **THE MYTH OF THE COSSACK-CHARACTER IN PANTELEIMON KULISH'S STORY "DESCENDANTS OF UKRAINIAN HAIDAMATISM"**

*The attention of the author of the article is focused on revealing the specificity of the artistic embodiment of the myth of the Cossack character in the story of Panteleimon Kulish "Descendants of Ukrainian Haidamatism", on the disclosure of the semantic code of the myth, its symbolic intentions, on the study of prominent features of the writing style. The article outlines the historical and mythological conception of the author's narrative, embodied in a system of iconic ethno-national symbols, through which the writer has a hidden meaning bypassing bans and writing about national history and culture. It is proved that the analyzed narrative P. Kulish affirms the idea of the highest calling of the Cossack and his descendants: to protect the native land from enemies, "not to break their faith", "not to despise the Cossack glory". It is traced that the historical and mythological context of the story "Descendants of Ukrainian Haidamatism" reflects the problem of the Ukrainian nation's shortcomings, which appears as a certain cycle of events that is repeated in each generation. P. Kulish denounces the hopelessness of his work. The Cossack house of the Dunduk family can be read as an emblem of Ukraine, in which harmony and grace eventually prevail. Drawing and hidden behind the clay of the Cossacks in this house, which comes to life in borderline situations for the genus, the hidden Ukrainian history is read, without the knowledge and understanding of which it is impossible to avoid mistakes in the future.*

**Keywords:** myth, mythology, symbol, image of the Cossack-character, historical theme.